

**Причорноморський центр
досліджень проблем суспільства**

**МІЖНАРОДНА
НАУКОВО-ПРАКТИЧНА
КОНФЕРЕНЦІЯ**

**«РОЗВИТОК СУЧАСНОГО СУСПІЛЬСТВА
В УМОВАХ ГЛОБАЛЬНОЇ
НЕСТАБІЛЬНОСТІ»**

11 – 12 травня 2018 р.

Одеса

Громадська організація
«Причорноморський центр
досліджень проблем суспільства»

ЗБІРНИК ТЕЗ НАУКОВИХ РОБІТ

учасників міжнародної
науково-практичної конференції

**«РОЗВИТОК СУЧАСНОГО СУСПІЛЬСТВА
В УМОВАХ ГЛОБАЛЬНОЇ НЕСТАБІЛЬНОСТІ»**

11–12 травня 2018 р.

м. Одеса

УДК 30(063)

Р 64

Розвиток сучасного суспільства в умовах глобальної нестабільності: Матеріали міжнародної науково-практичної конференції (м. Одеса, Україна, 11–12 травня 2018 року). – Одеса : ГО «Причорноморський центр досліджень проблем суспільства», 2018. – 108 с.

Організатори конференції не завжди поділяють думки учасників. У збірнику максимально точно відображається орфографія та пунктуація, запропонована учасниками.

Усі матеріали подаються в авторській редакції.

УДК 30(063)

© Автори тез, 2018

ЗМІСТ

НАПРЯМ 1. ІСТОРИЧНІ НАУКИ

Гаврилюк М. О. КАРАЛЬНО-РЕПРЕСИВНА СИСТЕМА У РАДЯНСЬКІЙ УКРАЇНІ У 20–30-Х РР. ХХ СТОЛІТТЯ І ЇЇ АКТУАЛЬНІСТЬ.....	5
Донченко С. П., Нікілєва Л. О. ПРОБЛЕМИ СТАНОВЛЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНОГО СУСПІЛЬСТВА В УКРАЇНІ	6
Зеленков А. А. ПЕРІОДИЗАЦІЯ ЖИТТЯ ТА ДІЯЛЬНОСТІ ГЕРМАНСЬКОГО ІМПЕРАТОРА ВІЛЬГЕЛЬМА ІІ	12
Линник Є. О. ОПІУМ ЯК ПРИВІД ДО СВІТОВИХ КОНФЛІКТІВ (НА ПРИКЛАДІ ПЕРШОЇ ОПІУМНОЇ ВІЙНИ 1839–1843 РР. ВЕЛИКОБРИТАНІЇ В КИТАЇ).....	19
Марченко С. Д. ДЕРЖАВНІ ПРОГРАМИ МОДЕРНІЗАЦІЇ АГРАРНОЇ СФЕРИ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ 80-Х РОКІВ ХХ СТОЛІТТЯ.....	25
Ролдугіна Я. О. СУСПІЛЬНИЙ ПРОСТІР УКРАЇНЦІВ У КОНТЕКСТІ СТАНОВЛЕННЯ РАДЯНСЬКОЇ ВЛАДИ 20–30-І Р.Р. ХХ СТОЛІТТЯ	29
Шостак А. В. ЕПІСТОЛЯРИЙ ПРИВАТНОГО АРХИВА СЕМЬОЇ ГАЛИЧ (ЖОЛУДЬ) ВЕРЫ ЯКОВНЫ.....	33

НАПРЯМ 2. ФІЛОСОФСЬКІ НАУКИ

Баранова Н. М. ЕСТЕТИЧНИЙ ВИМІР НАЦІОНАЛЬНОГО СВІТОГЛЯДУ	36
Квач В. Н. КИНОІСКУССТВО КАК СПОСОБ КОММУНІКАЦІЇ	39
Москалюк В. М. РИТОРИКА У СУЧАСНОМУ ОСВІТНЬОМУ ПРОСТОРИ	42
Попович В. М. ОСОБЛИВОСТІ БОГОСЛОВСЬКОЇ ОСВІТИ ЗАКОРДОНОМ ТА В УКРАЇНІ.....	48
Родян М. В. ВИГНАННЯ ЯК КРИТЕРІЙ ФОРМУВАННЯ КУЛЬТУРНОЇ САМОІДЕНТИФІКАЦІЇ ОСОБИСТОСТІ.....	52
Рожковская В. Н. ВЗГЛЯД М. ШЛИКА НА ФІЛОСОФІЮ	53

Саволайнен І. П. ГЛОБАЛЬНІ ВИКЛИКИ ЛЮДИНІ В ПОСТІНДУСТРІАЛЬНОМУ СУСПІЛЬСТВІ	55
Свідло Т. М. ЛІНГВІСТИЧНА АНТРОПОЛОГІЯ ВІЛЬГЕЛЬМА ФОН ГУМБОЛЬТА В УКРАЇНСЬКОМУ КОНТЕКСТІ	61
Скрипчук Г. В. МОРАЛЬ І СУЧАСНА МОЛОДЬ	64
Чурсінова О. Ю. МЕТОДОЛОГІЧНІ ПРИНЦИПИ СОЦІАЛЬНО-ГУМАНІТАРНОГО ПІЗНАННЯ В КОНТЕКСТІ ПОСТНЕКЛАСИЧНОЇ НАУКИ.....	67
НАПРЯМ 3. СОЦІОЛОГІЧНІ НАУКИ	
Бавикіна В. М. ФЕНОМЕН НЕПОМІТНОСТІ ПОЛІТИЧНОГО АКЦІОНІЗМУ В ПУБЛІЧНОМУ ПОЛІ УКРАЇНИ.....	73
Шедяков В. Е. ТЕРПИМОСТЬ К ИНАЧЕМЫСЛИЮ – УСЛОВИЕ РАЗВИТИЯ	79
НАПРЯМ 4. ПОЛІТИЧНІ НАУКИ	
Калініченко Б. М. ЗАСОБИ МАСОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ І ІНФОРМАЦІЙНА ВІЙНА.....	86
Морарь М. В. УКРАЇНСЬКА НАЦІОНАЛЬНА ІДЕЯ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ.....	92
Світла В. В. СОЦІАЛЬНО-ПОЛІТИЧНЕ ПРОЕКТУВАННЯ У РЕСПУБЛІЦІ ПОЛЬЩА: МЕХАНІЗМИ ТА РЕЗУЛЬТАТИ ЗАСТОСУВАННЯ	98
Худик Г. О. ПІДХОДИ ДО ПОНЯТЬ «ІМІДЖ» І «БРЕНД» У ПОЛІТИЧНОМУ КОНТЕКСТІ.....	103

Морарь М. В.

доктор політичних наук
професор кафедри суспільно-гуманітарних наук
Таврійський державний агротехнологічний університет
м. Мелітополь, Запорізька область, Україна

УКРАЇНСЬКА НАЦІОНАЛЬНА ІДЕЯ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Сучасне українське суспільство продовжує переживати один із найскладніших періодів своєї історії. Для політичної ситуації характерні такі явища, як криза державності, політичного управління, криза національної ідентичності. Уперше за роки незалежності на весь зріст постало завдання подальшого зміцнення незалежності держави, збереження стабільності і міжнаціональної згоди. Визначальну роль у цьому процесі повинна відіграти українська національна ідея, яка покликана забезпечити необхідну консолідацію, згуртованість та національну єдність української нації, а також інтеграцію національних меншин до її складу при збереженні та розвитку їх етнокультурних особливостей.

Підкреслимо, що саме національна ідея відіграє головну роль у формуванні політичної нації. До політичної нації в Україні, як відомо, належить українці, росіяни, білоруси, угорці, євреї та інші етнонаціональні групи. Становлення української політичної нації, на думку науковців, можливе тільки на загальноцивілізованих принципах громадського суспільства, тоді, коли будуть створені економічні, соціальні, духовні умови, які працюють на націю. Будь-яке суспільство, щоб стати нацією, крім об'єднання спільними економічними інтересами, повинно інтегрувати ще й додатковими зв'язками, як то: спільністю мови, культури, особливостями національного менталітету. Ігнорування ж цих зв'язків, байдуже ставлення до питань формування національної ідеї, яка б згуртувала націю, веде до розчарування суспільства на групи, клани, релігійні, етнічні утворення, а це вже

становить небезпеку самому існуванню держави. Тому без національної ідеї неможливо побудувати незалежну державу.

Нарешті, в епоху глобалізації національна ідея стає мірилом духовності і протистоїть ідеологіям, орієнтованим на уніфікацію національних відмінностей і цінностей. Вироблення такої національної ідеї, як справедливо відзначає М. Дмитренко, стає для України справою надзвичайної ваги й актуальності, тому що саме на її основі повинні визначатися головні орієнтири і цінності розбудови держави в контексті євроінтеграції [1, с. 181].

В цьому плані слід відзначити, що, на превеликий жаль, українська національна ідея в останні роки стала предметом спекуляції з боку політичної еліти та лідерів і не приводить та й не може привести до консолідації політичних сил. Суспільство, держава повинні мати об'єднуючу ідею, цінності. Протягом багатьох століть такою об'єднуючою ідеєю буда незалежність. Але ця ідея продовжувалася до тих пір, поки незалежність не стала реальністю.

Сьогодні необхідна ідея, яка б організувала суспільство на створення якісно нового життя. Оскільки мало мати власні кордони, герб, гімн, прапор, парламент, президента. Життя повинно покращуватися, але покращуватися для всіх. Це повинно стати тією об'єднуючою ідеєю для політичної еліти та народу, яку однаково сприймали б і в Києві, й у Львові, й у Мелітополі. В умовах підвищеної конфліктності державна політика має бути спрямована, у першу чергу, на досягнення загальносуспільних цілей та утвердження консолідуючих засад у суспільстві. Проблема консолідації нації навколо державних інтересів та загальнонаціональної мети є по суті важливим аспектом безпеки української держави, гарантією збереження цілісності країни.

Проблема національної ідеї, осягнення ціннісних визначень політичного, соціального, культурного буття – одна з центральних в історії і політології. Нагадаємо, що теоретиками української національної ідеї стали М. Костомаров, Т. Шевченко, М. Драгоманов, І. Франко, М. Грушевський, В. Чорновіл, Л. Лук'яненко. Зокрема,

І. Франко був одним із перших в українській політичній думці, хто сформував концепцію політичної самостійності України. Проблему національної ідеї, політичного, економічного, соціального, культурного розвитку він вбачав у визначенні основних, системовизначальних цінностей, які конкретизують суть функцій тієї ж держави, влади, інституцій.

Чіткого визначення національної ідеї поки що не існує. Українські політичні словники дають такі визначення «національної ідеї»: 1) політичний проєкт майбутнього нації, імператив її свідомості й чину, смисложиттєвий чинник національного розвитку; 2) певний комплект вірувань, національного світобачення і розуміння своєрідний духовно-інтелектуальний потенціал нації, людини-державотворця і співгромадянина; 3) система ціннісних орієнтирів, що полягає в урахуванні інтересів усіх верств суспільства, усіх народів; 4) форма державного самоусвідомлення народу, показник того, як народ розуміє себе, своє місце і роль у світі.

На наш погляд, усі пункти мають безпосереднє відношення до формування національної ідеї та її ролі як чинника консолідації українського суспільства. Тобто, національна ідея – це квінтесенція менталітету, спосіб осмислення глибинної сутності свого народу, в якій відображені його духовна першооснова, мета, сенс та фундаментальні принципи існування та зумовлює суспільний розвиток.

Головна особливість національної ідеї полягає в тому, що вона під впливом часу і обставин може змінюватися, переформовуватися. Пошуку «нової» національної ідеї, як символу розвитку, або ж через намагання зруйнувати стереотипні уявлення про певну націю, як справедливо відзначає О. Засморжук, є своєрідним символом розвитку, що ні в якому разі не заперечує ідею стабільності національного менталітету, ментальності, а лише підкреслює те, що окремі його риси, особливості можуть проявлятися лише під тиском обставин, або з приходом «правильного» часу для їх розкриття на повну силу [2, с. 328].

Консолідація суспільства навколо мети державного будівництва є неодмінною умовою збереження і розвитку України як повноцінної

держави. Без цього неможливо досягти ключових стратегічних цілей у діяльності нації та держави, оскільки це є необхідною передумовою для стабільного політичного розвитку, впровадження реформ, стабілізації економіки та подальшого національного розвитку. Але консолідацію неможливо нав'язати, як і неможливо нав'язати дух патріотизму та поваги до держави, чи виховати його за допомогою тих або інших закликів і декларацій. Лише розумною політикою, твердістю і наполегливістю в утвердженні прав і свобод громадян та засадничих цінностей сучасної цивілізації, професіоналізмом у вирішенні завдань – Україна може завоювати довір'я усіх своїх громадян і активно включити їх в процес державного будівництва.

Особливо підкреслимо, що національна ідея, а також національна свідомість, культура, духовність повинні об'єднувати та згуртовувати суспільство. Усі складові державотворення немислимі без сильної національної ідеї. Чим потужнішим буде духовне ядро нації, тим більш шансів для одужання суспільства, відтворення національної еліти, яка консолідує його, забезпечує національне пробудження та самовизначення народу. В цьому контексті варто відзначити, що в Україні, яка не є моноетнічною державою, національна ідея повинна розглядатися також як програма побудови етнічних і соціально-політичних відносин у суспільстві, що ґрунтується на самоідентифікації нації у вирішенні проблем етнічних спільнот.

Наголосимо, що в Україні відбувається фрагментація соціуму по лінії ідеологічного протистояння полярних політичних груп, які сповідують несумісні один з одним суспільно-політичні проекти. Саме в цьому плані сучасна українська національна ідея має увібрати в себе загально визнані світовою спільнотою справжні гуманістичні, демократичні принципи, забезпечити їхнє послідовне практичне втілення. Вона має бути використана, передусім, для побудови громадського суспільства. Але в сфері формування останнього її найважливішим пріоритетним завданням є об'єднання українського народу, неминуче пов'язане з усуненням певних розбіжностей між громадянами західних і східних регіонів України, прихильниками численних релі-

гійних конфесій, представниками політичних сил, соціальних прошарків, носіями різних ідеологій [3, с. 25].

Сьогоднішній етап розвитку українського політикуму часто називають періодом деідеологізації, коли політична ідеологія виявилася фактично повністю заміненою персоніфікацією політичного процесу. Варто відзначити, що без ідеологічних, безідейних суспільств об'єктивно не існує. Ідеологія – це духовний фундамент на якому будується свідомість людини. Кожна нація, як слушно відзначає М. Обушний, має свою ідеологію і жодні зміни у суспільному житті неспроможні знищити те, що закладено в природі людини – потребу в ідеології як у усвідомленій меті суспільної діяльності [4, с. 112]. При цьому слід виходити з того, що процес трансформації суспільства характеризується протиріччям між установленими традиційними цінностями народу, його культурою і тими ліберальними цінностями, яких вимагає сьогодення. Розпад традиційної спільноти, поява в ній угруповань населення із протилежним способом мислення і життя ведуть до розколу світоглядної основи спільності. Тому ідеологія повинна відповідати життєвим реаліям і, головне, врахувати інтереси широких верст в населення. Бо, як кажуть на Близькому Сході, тисячу нових храмів не гарантують й на сантиметр наближення людини до Бога.

Ключовими цінностями загальногромадянської консолідованої ідеології могли б стати відчуття відповідальності за долю країни, патріотизм, гуманізм, демократія, соціальна справедливість, освіченість і, що особливо важливо – науково об'єктивне висвітлення історії становлення й утвердження Української держави. Історія має об'єднувати, а не сіяти розбрат між громадянами. Автор поділяє точку зору В. Кременя, про те, що злочином є приписувати якійсь партії чи угрупованню всі сторінки слави, а її опонентом нав'язувати всі мислимі і немислимі гріхи. Нація формується не лише тоді, коли люди все пам'ятають з історії, але й при умові, що вони здатні й дещо забувати, виходячи з християнського принципу «Прощаю і прошу прощення» [5, с. 11].

ЛІТЕРАТУРА

1. Дмитренко М. Політична система України: розвиток в умовах глобалізації та інформаційної революції [Тексти] / М.А. Дмитренко: Нац. пед. ун-т ім. М.П. Драгоманова, ін-т оператив. діяльн. та держ. безпеки. – К.: Знання України, 2008. – 544 с.
2. Засморжук О.О. Ментальність чи менталітет, що відіграє першочергову роль у формуванні обличчя суспільства / О.О. Засморжук // Гілея: науковий вісник. – Вип. 812 (№2). – Київ, 2014. – С. 325-329.
3. Коваленко В. Сучасна українська національна ідея як невідомий чинник побудови громадського суспільства / В. Коваленко // Віче. – 2011. – № 23. – С. 23-27.
4. Обушний М.І. Парталогія: Навчальний посібник / М.І. Обушний, М.В. Примум, Ю.Р. Шведа. – К.: Арістей, 2016. – 423 с.
5. Кремень В.Г. Консолідаційна парадигма модернізації України / В.Г. Кремень // Сучасне філософське антропологічне знання в контексті викликів доби: дев'яті шинкаруківські читання. Матеріали міжнар. наук. прак. конгр., 18 квітня 2014 р. / Нац. акад. наук України та ін. – Хм.: ЦНП, 2014. – С. 8-16.